

Джендър особености на учениците в НУВ

Лора Радославова

Gender characteristics of students in primary school age: Due to the increasing complexity and intensity of the learning process is particularly important to respect the learning organization in various stages of school age. Many researchers emphasize the need of correct selection of content, forms and methods of training according to age, psychological and social development of students. The initial stage of education is fundamental to the proper construction of gender identity in students.

Key words: Gender education, Gender identity, Educational process.

ВЪВЕДЕНИЕ

Процесът на обучение се базира на закономерности, проявяващи се в зависимост от спецификата на възрастта на учениците и равнището на подготовката им в съответствие с половата им принадлежност. Като количествена и качествена определеност това е пример за една от еволюционните закономерности на процеса на обучение [8, с. 338]. Много педагози и психолози подчертават необходимостта от целесъобразен избор на съдържанието, формите и методите на обучение в съответствие с възрастта, психофизиологичното и социалното развитие на учениците. Началният етап на образователния процес е основополагащ в изграждането и формирането на правилна джендър идентификация у учениците. Изискванията на училищната среда адекватно трябва да съответства на възможностите на момичетата и момчетата за реализиране на техния личностен потенциал.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Експерименталната психология работи с достатъчно емпирични данни, подчертаващи важността на джендър фактора в психичното развитие [2, 6., 63-71]. Повечето публикувани изследвания показват отчетени различия както във физиологически аспект, така и в интелектуален. Момичетата от раждането до юношеството, превъзхождат връстниците си момчета в темпа на развитие (преди те да започнат да ходят, говорят, и др.) До края на предучилищна възраст, те са водещи и при интелектуалното развитие. Установено е превъзходството на момичетата в устната реч, а на момчетата - във визуално-пространствени и математически способности. Разкрива се също така, че при момичетата на 6 - 7 годишна възраст краткотрайната памет е по-добре развита от тази на момчетата.

От гледна точка на физиологията съществуват следните различия. Сърдечно-съдовата система - в предучилищна и начална училищна възраст следва по-бърз темп на развитие при момичетата. Ако при момчетата координираната дейност на сърцето и хемодинамиката се наблюдава на 11-12 г., при момичетата тя е на 7-8 и 10г. Има данни, че при жените всички основни параметри на хемодинамиката са в по-малки граници. При тях сърдечните съкращения са по-слаби, което се явява една от причините за по-ниското артериално кръвно налягане. Но кръвоносните съдове на жените са по-еластични. При дихателната система на младите мъже максималната нужда от кислород е с 20-30% по-висока отколкото при жените [3, с.61-82].

Освен биологичните различия между двата пола, съществуват редица предпоставки, допринасящи за техните психологични и социо-културни различия и особености.

При формирането на представите за пола и изграждането на джендър идентификация на личността на детето, важна роля, заедно с биологичните фактори присъщи на всеки един индивид и социалните очаквания от обществото, заемат и

половоролевите стереотипи(джендър стереотипите) [1. 152-157]. Това са ролите, които обществото налага на мъжкия и женския пол в различните жетейски сфери [7] Процесът на социализация и формирането на половоролевите представи започва от най-ранна детска възраст. Появяват се и различни родителски очаквания и изисквания към децата в съответствие с техния интерес към детските играчки. Според проведени изследвания игрите и играчките, предназначени за момичета ги подпомагат в практикуване на определен тип действия, подготвящи ги за майчинство и домакинство. При момчетата играчките служат по-скоро за усъвършенстване на изобретателността, сръчността, пространствените и математическите им способности, поощряващи независимост, съревнование и лидерско отношение[4, с.62].

Следователно още при началната си адаптацията към училищните условия момчетата и момичетата вече се различават по доста характеристики, които трябва да се отчитат, за да се осъществи индивидуализацията и диференциацията на обучението.

Много от елементите от образователния дизайн са едни и същи за всички деца: постъпват в училище на една и съща възраст, учат в една и съща класна стая, всички деца в клас имат един и същ учител, слушат едно и също изложение на учебния материал, използват едни и същи учебници и тетрадки. А и резултатите от обучението на даден етап от обучението са различни.

Психолози, педагози и учители забелязват различията в резултатите, постигнати от момичетата и момчетата. Установено е, че момичетата показват по-високи оценки в началния училищен етап. Годишните им оценки по различните учебни предмети се различават несъществено, обикновено с не повече от една единица, докато при момчетата разликата може да бъде и с три единици. Тези различия в нивото на успеха при момчетата и момичетата в началното училище са свързани с процесите на мотивация при момичета и момчета, и специфичните за двата пола и възраст интереси и наклонности.

В.С. Агеев [1. 152-157] цитира изследвания на Д. Хартли, който е проучвал нагласите у учениците от двата пола относно поведението на връстниците им. Установява се, че момчетата оценяват поведението на момичетата само като положителни, а собствените си –като положителни и отрицателни, докато момичетата определят собственото си поведение като положително, докато поведението на момчетата - най-често като отрицателно. Интерпретирането от автора на получените данните се свежда до това, че момчетата и момичетата са по различен начин взаимосвързани с половоролевите си стереотипи. Според Д. Хартли, да бъдеш "добра" ученичка и "истинска" жена - по принцип, не си противоречи едно с друго ,но да бъдеш "усърден" ученик в училище и "истински" мъж – тези понятия в определен смисъл са противоположни..[по 5,с.30].

Налице са и различия в резултатите от проучване при първокласници. Изследваните деца са 230(108 момичета и 122 момчета)[5, с.32] Оказва се, че момичетата са по-малко тревожни по време на час и имат по-добро отношение към училището отколкото към детската градина.

Таблица 1. (данни, описващи нивото на адаптация на първокласници към учебната дейност)

Показатели	Момичета	Момчета
Възприемане на разясненията на урока от учителя.	39,7	27,6
Организиране на	38,6	19,4

самостоятелни занимания в урока.		
Умения за общуване със съученици.	38,6	37,6
Умения за общуване с учители.	54,9	50,3
Ниско ниво на тревожност по време на час.	53,7	44,8
Увереност по време на час.	33,4	33,5
Положително отношение към училище.	83,6	76,6
Предпочитане на училището пред детската градина.	72,3	67,7

Момичета превъзхождат връстниците си в развитието на фонематичния слух, способността да се извършват прости математически изчисления и съсредоточаването върху равнина. По-голяма готовност за учене имат момичетата. При адаптиране на видовете дидактически дейности отново момичетата превъзхождат. Те по-добре от връстниците си разбират обясненията на учителя и са в състояние да се мобилизират и организират в пространството на класната стая, по-малко тревожни са с положително отношение към училището. Момчетата по посочените индикатори не превъзхождат момичета, с изключение на малки различия в способността си да се чувстват по-самоуверени по време на учебния час.

В изследване, проведено на базата на данни от училище „Васил Априлов”, гр. Русе, в края на миналата учебна година бе направен анализ на постигнатите резултати /като процентно съотношение/ на оценките от изходните им нива по четири учебни предмета. Извадката е от 58 ученика, от които 31 са момичета, а 27 момчета. Момичетата се характеризират с по-висока степен на усвояемост на знанията от учебния материал и са с по-голям процент на отлични оценки. Момчетата са с по-висок процент на оценки „слаб” и „среден”

Таблица 2: (Процентно съотношение на оценките на момичетата и момчетата)

Оценки	Сумиран брой оценки от изходни нива	Момчета	Сумиран брой оценки от изходни нива	Момичета
2	4	12,9	0	0
3	3	9,67	2	5,4
4	3	9,67	4	10,08
5	7	22,58	13	35,13
6	14	45,16	18	48,64

Открити са редица статистически значими зависимости между нивото на психологическа и образователна готовност на учениците за училище и нивото на адаптацията им към учебната дейност, характерни и за двата пола. Всъщност в

конкретния случай постиженията на учениците представляват единство на изпълнение и резултат от самостоятелното учене при децата от двата пола. От позициите на преподаването те представляват взаимно свързани действия, операции и процедури, прецизирани през призмата на половата идентичност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рационално организираното обучение се явява важен фактор при позитивното развитие и социалната активност на учениците. Качественото образование е определящо за успеха на учениците и предопределящо за личностното им развитие и ориентиране. Необходимо е използването на подходи и методи на обучение в начална училищна възраст, които да са чувствителни към пола на децата, към тяхната джендър идентичност, способстващи за формирането на жизнено важни качества, улесняващи преоделяването на трудностите при обучението.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Агеев В. С. Психологические и социальные функции полоролевых стереотипов // Вопросы психологии. 1987. N 2.
- [2] Адлер А. Воспитание детей. Взаимодействие полов. Р- н/Д., 1998.
- [3] Бендас Т.В. Гендерная психология, 2008
- [4] Берн Шон Гендерная психология, 2002
- [5] Бужигеева М.Ю. Гендерные особенности детей на начальном этапе обучения, Педагогика, 2003
- [6] Виноградова Т. В, Семенов В. В. Сравнительное исследование познавательных процессов у мужчин и женщин: роль биологических и социальных факторов // Вопросы психологии. 1993.N2.
- [7] Ильин Е.П. Пол и Гендер. Половые и гендерные стереотипы, 2010
- [8] Радев, П. Обща училищна дидактика. Пловдив, 2005.
- [9] www.portalus.ru

За контакти:

Докторант Лора Радославова, Катедра „Педагогика, психология и история“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, тел: 0889 699 115, e-mail: lradoslavova@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.